

SUAL MAKAKA JAWAB

Manga Pangungusap

PHRASE BOOK

DO NOT REMOVE

Bangingi

Pilipino
English

SUAL MAKAKA JAWAB

Mga Pangungusap

PHRASE BOOK

SUMMER INSTITUTE OF LINGUISTICS-PHILIPPINES, INC.
TRANSLATORS PUBLISHERS
1982

Published
in cooperation with
Bureau of Elementary Education
and
Institute of National Language
of the
Ministry of Education and Culture
Manila, Philippines

Additional Copies of this publication
are available from:

T.C.P.		T.C.P.
P.O. Box 423	or	Nasuli, Malaybalay
Greenhills, Metro		Bukidnon 8201
Manila, 2801		

Sama Bangini Phrase Book
718-382-3.35C 57.20T-824023N
Printed in the Philippines
SIL PRESS

PAUNANG SALITA

Ang isang katangiang masasabi tungkol sa Pilipinas ay ang pagkakaroon nito ng iba't ibang pangkat etniko na nag-aangkin ng kani-kanilang wikang katutubo. Gayon man, ito'y hindi naging balakid sa pag-unlad ng bansa, bagkus nagpatibay pa nga sa pagbubuklod at pagkakaisa ng mga mamamayan tungo sa pagkakaroon ng isang diwang panlahat.

Ang aklat na ito ay isa sa serye ng ganitong uri ng mga babasahing inihahanda para sa higit na ikalilinang ng mga kaalaman, kakayahan, kasanayan, pagpapahalaga at pagmamahal sa sariling wika ng mga mag-aaral.

Sinikap na malakipan ang aklat ng mga paksang inaakalang magdudulot ng malaki at makabuluhang kapakinabangan sa mga gagamit nito. Sa paghahanda ng mga ito'y isinaalang-alang ang mga pangkalahatang layunin ng bansa. Isinaalang-alang din ang mga pangkasalukuyang pangangailangan ng mga mag-aaral sa pagpapalawak at pagpapayaman ng kanilang talasalitaan, paglinang ng kakayahang gumamit ng wikang gamitin at wastong pagsulat nito. May inilakip ding mga pagsasanay na inaakalang makatutulong sa mabisang pag-aaral ng wika. Matitiyak na ganap na nilang natutuhan at nauunawaan ang wika kung ito'y buong katalinuhan na nilang natatalakay sa klase at naiuugnay o nagagamit sa tunay na buhay.

Buong pagmamalaking inihahandog ng Ministri ng Edukasyon at Kultura ang aklat na ito taglay ang matapat na hangarin at mithiing lalo pang mapataas ang uri ng edukasyon para sa di marunong bumasa at sumulat sa pamamagitan ng pag-aaral ng kinagisnang wika. At inaaahan din sa gayon ang madaling pagkatuto ng wikang pambansa.

ONOFRE D. CORPUZ
Ministro ng Edukasyon at Kultura

PAHATI

In maksud sin kitab itu panabang ma manga aa Bangingì supaya makapaghati agbissara maka manga Pilipino atawa Inglis.

Iya manga sual jawab bai sinulat mintu iya adaran ginuna è tabi bang kitabi agbissara.

Bang kita agsalin sual jawab Bangingì tudju ni bahasa Pilipino atawa ni Inglis, inggài makajari bineyà dakayù dakayù bissara, sumaguwà sinalin in hati sin bissara Bangingì-è tudju ni saddí bahasa.

PAUNANG SALITA

Layunin ng aklat na ito na makatulong sa mga taong nagsasalita ng Sama Banginci na matutong makipag-usap sa Pilipino pati na rin sa Ingles.

Itong mga pangungusap na ito ay yaong karaniwan na nating ginagamit.

Hindi literal ang pagkakasalin ng Pilipino at Ingles. Isinalin ito sa paraang kung paano ito karaniwang sinasabi.

PREFACE

The purpose of this book is to help Sama Banginci people converse with Filipino people and English people.

The sentences which have been written here are the ones we often use in talking.

The translation of the Banginci sentences into Pilipino and English is not word for word, but the meaning of the Banginci is translated into the other languages.

Agsukul kami ni si Hadja Attica Timbang
min Taluksangay maka si Jurra Daham min
Campo Islam ma Samboangan. Sigaam iya bai
anulat bahasa Bangingl.

Agsukul da isab kami ni si Neri Zamora min
Maynilà iya bai anulat bahasa Pilipino.

Eunice Diment and Jo Ann Gault

Summer Institute of Linguistics

Pinasasalamatang namin si Hadja Attica Timbang ng Taluksangay at si Jurra Daham ng Campo Islam, Zamboanga sa pagsulat ng Bangingi.

Pinasasalamatang din namin si Neri Zamora ng Maynila sa pagsulat ng Pilipino.

Eunice Diment and Jo Ann Gault
Summer Institute of Linguistics

We thank Hadja Attica Timbang of Taluksangay and Miss Jurra Daham of Campo Islam, Zamboanga for writing the Bangingi.

We also thank Miss Neri Zamora of Manila for writing the Pilipino.

Eunice Diment and Jo Ann Gault
Summer Institute of Linguistics

PANGANDAAN UMBUL

Bang kita ma lán	1
Bissara pagbantug	3
Bang kita agmiting-miting	7
Manga tilawan	19
Tilawan pasal kahalan aa	23
Ma pananambal	25
Pasal bahasa	29

NILALAMAN

Sa daan	2
Pagbibigay ng papuri	4
Pakikipagkапуwa	8
Pagtatanong	20
Pag-alam sa kalagayan ng isang tao	24
Pakikipag-usap sa manggagamot	26
Tungkol sa pagsasalita	30

TABLE OF CONTENTS

On the road	2
Compliments	4
Chatting together	8
Questions	20
Questions about a person's situation	24
At the doctor's	26
About language	30

Bang kita agpabowa sulat	31
Bang kita mahaddon	33
Pasal pagbilli	37
Pasal pagtulak ni lahat saddi	41
Pasal lahat	47
Bang kita angamù tabang	49
Pasal waktu	51

Pagliham	32
Pagnagugutom	34
Pamimili	38
Paglalakbay	42
Tungkol sa kalagayan ng panahon	48
Pag-uusisa	50
Pagtatanong ng oras	52

Writing letters	32
Being hungry	34
About buying	38
About travelling to a place	42
About the weather	48
Asking for help	50
What time is it?	52

BANG KITA MA LÁN

1. Bai kaa mininggahan?

Bai aku min lumà sigaam si Inà.

Aiyan bai gawi nu pê?

Bai aku angamù daing.

2. Painggahan kaa?

Ni Samboangan.

Amagay?

Amilli aku badjù pagkawinan.

Saiyan kinawin?

Siyaka ku lella.

3. Aniyà lagì kalangnganan nu saddí?

Insà niyà na. Amolè na aku.

Na sê na, palanjal na aku, á?

Ahò.

SA DAAN

1. Saan ka galing?
Sa amin.
Ano ang ginawa mo roon?
Humingi ako ng isda sa Nanay ko.
 2. Saan ang punta mo?
Sa Zamboanga.
Ano naman ang gagawin mo roon?
Bibili ako ng damit upang gamitin sa
kasal.
Sino'ng ikakasal?
Ang kuya ko.
 3. Pasaan ka?
Wala. Uuwi na ako.
Tutuloy na ako.
Sige.
-

ON THE ROAD

1. Where have you been?
I've been to my mother's house.
Why did you go there?
I went to ask for fish.
2. Where are you going?
I'm going to Zamboanga.
What is your purpose in going?
I'm going to buy clothes for a
wedding.
Who is getting married?
My older brother.
3. Are you still going somewhere?
Nowhere else. I'm going home.
I'll go on my way then, okay?
Okay.

BISSARA PAGBANTUG

1. Uwi, aháp paháp denda anak nu!

Ahò.

Pila na umul na ilu?

Watong tullun tahun na.

Aháp baran na.

Ahò sa.

2. Uwi, aháp lahat bi paglahatan!

Ahò, aháp sa, insà niyà

lengog-lengog na.

Bannal kaa, insà niyà minsan sasaw
mintu.

3. Uwi, atàu kaa amansak!

Ahò, bai aku makapag-anad.

Ma saiyan kaa bai ag-anad?

Ma babù ku.

PAGBIBIGAY NG PAPURI

1. Naku, ang ganda ng anak mo.
Talaga.
Ilang taong na siya?
Trese anyos na siya.
Malaking bulas siya, ano?
Oo!
 2. Mainam tumira dito sa lugar n'yo.
Oo nga. Mainam ngang tumira rito.
Walang gulo rito.
Tahimik dito. Puwede. Mas lalong mainam ang sinabi mo.
 3. Waw, ang husay mong sumayaw!
Oo, nag-aral kasi akong sumayaw.
Sino ang nagturo sa iyo?
Ang tiya ko.
-

COMPLIMENTS

1. Wow, your daughter is really beautiful!
Yes, she is.
How old is she now?
She's thirteen.
She's very healthy.
Yes, she is.
2. Wow, your place is a nice place to live!
Yes, it's nice. There's no trouble here.
You're right, it's very peaceful.
3. Wow, you really know how to dance!
Yes, I've been learning.
Who was your teacher?
My aunt.

4. Aháp palauk tabi dinsini-in!

Ahò, aháp tood.

5. Atàu hati kaa ag-inglis!

Atàu isab dikì-dikì.

6. Alló, alingkat paháp pattà nu itu!

Ahò, aháp pamattà ma iya.

Ma aku na itu.

Ahò, kolloun na.

7. Uwi, alingkat lumà bi!

Ahò, alingkat sa.

Dayahan hati kaam.

É, dumàin da isab, miskin da kami.

4. Talagang napakasarap ng ulam natin kanina.
Oo. Pinakamasarap.
 5. Marunong ka palang mag-Ingles?
Kaundi lang.
 6. Waw, talagang napakaganda mo sa litratong ito!
Oo. Mahusay kasi 'yong retratista.
Puwedeng mahingi?
O sige, iyo na.
 7. Maganda ang bahay mo.
Aba, oo.
Mayaman kayo.
Naku, hindi naman. Mahirap lamang kami.
-

4. The viand we had earlier was really delicious!
Yes, it was very good.
5. You speak English well!
I only speak a little.
6. Wow, this picture of yours is really good!
Yes, the person who took it did a good job.
May I have it?
Yes, take it.
7. Wow, your house is very nice!
Yes, it is.
You must be rich.
Oh no, we're poor.

8. Uwi, anak nu konò atàu ma eskuwela!
Ahò, iya sidja konò iya makakollò
alangkaw ma eskuwela.

BANG KITA AGMITING-MITING

1. Atàu kaa angahinang taguri?

Inggài, inggài aku atàu.

2. Amilli kaa buwas?

Ahò, pilasin dakilo?

Tullu karambilà.

Á, bang sê, inggài aku amilli.

Ahunit.

3. Na aiyan bahà, pê aku ni pagkawinan
atawa inggài?

Kaa na sidja iya amikil bang kaa pê
maka inggài.

8. Ang tali-talino ng anak mo sa paaralan.
Oo nga. Siya palagi ang makakakuha
ng pinakamataas sa paaralan.

PAKIKIPAGKAPUWA

1. Marunong ka bang gumawa ng saranggola?
Hindi. Hindi ako marunong gumawa
noon.
 2. Bibili ka ba ng bigas?
Oo, magkano ang isang kilo?
Tres-singkuwenta ang isang kilo.
E, kung gano'n, hindi na ako bibili,
mahal pala.
 3. Pupunta kaya ako sa kasalan?
Bahala kang magpasiya kung gusto
mong pumunta o hindi.
-

8. Your child is very bright at school!
Yes, he always gets the highest
grade at school.

CHATTING TOGETHER

1. Do you know how to make a kite?
No, I don't.
2. Are you going to buy rice?
Yes, how much is it a kilo?
Three pesos and fifty centavos.
Oh, in that case I won't buy, it is
expensive.
3. Shall I go to the wedding or not?
It's up to you to decide whether to
go or not.

4. Atàu kaa ag-ukil?

Inggài, inggài aku atàu.

Na, daa kaa asusa, hinangan ta kaa.

Agsukul.

5. Pê na aku.

Painggahan kaa?

Amolè na.

6. O Dayang, billihin aku koks.

Ahò, pila kabayaan nu?

Duwa sidja.

7. Tambolun na tandawan-u, sangom na.

Ahò.

8. Súng kita, pê kita ni lumà kami.

Ahò, daa lagi kaa, tagarin lagi aku
daìdaì.

9. Tinagaran lagi kaa?

Daa na, parahú na kaam, damuli aku.

4. Marunong ka bang mag-ukit?
Hindi, hindi ako marunong.
 5. Aalis na ako.
Pasaan ka?
Pauwi na.
 6. Ibili mo nga ako ng kok.
Sige. Ilan ang gusto mo?
Dalawa.
 7. Isara mo nga ang bintana, gabi na.
Sige.
 8. Tayo sa amin.
Oo. Hintayin mo ako sandali.
 9. Hihintayin ka pa ba namin?
Huwag na, mauna na kayo, susunod na
ako.
-

4. Do you know how to carve?
No, I don't.
Don't worry, I'll do it for you.
Thank you.
5. I'll go now.
Where are you going?
I'm going home.
6. Please buy me a Coke, Dear.
Okay, how many do you want?
Just two.
7. Please close the window, it's night
now.
Okay.
8. Let's go to our house.
Okay, don't go yet, wait for me for a
moment.
9. Shall we wait for you?
No, you go ahead, I'll follow.

10. Aa inaan takilá ku sumaguwà inggài
katauhan ku ón na bang saiyan.

Á, si Mela, si Mela sainaan, bagay
ta.

11. Saiyan ón na inaan?

Si Jubaira.

12. É, insà tahati ku.

Aiyan insà tahati nu?
Bissara aa manaan-è.

13. Saiyan ón lella inaan?

Inday, takalupa ku na bang saiyan ón
na.

14. Aiyan itu?

Kagang.
Kagang aiyan?
Kagang Sukay.

10. Namumukhaan ko siya pero hindi ko alam ang kanyang pangalan.
Aba, ang kaibigan pala nating si Mela.
 11. Ano'ng pangalan niya?
Siya ay si Jubaira.
 12. Hindi ko naintindihan.
Alin ang hindi mo naintindihan?
Iyong sinabi niya.
 13. Ano'ng pangalan iyong lalaking iyon?
Nalimutan ko na.
 14. Ano ito?
Talangka.
Anong klaseng talangka?
Sukay.
-

10. I know that person by sight, but don't know her name.
Oh it's Mela, our friend.
11. What is that person's name?
Jubaira.
12. I didn't understand.
What didn't you understand?
What the person was just saying.
13. What's that man's name?
I don't know, I've forgotten it.
14. What is this?
A crab.
What kind of crab?
It's a sukay crab.

15. Aiyan ilu?

Kamuntì bahan.

Aháp nanam na bang ilagà.

16. Aiyan elè?

Inday, inggài katauhan ku bang
aiyan-è.

17. Saiyan tagdalu pinsil itu?

Ma siyaka ku sau.

Siyaka nu saiyan?

Siyaka ku lella, iya si Ottò.

18. Abayà aku pê anabba.

Sumilan?

Sabtù.

19. Aniyà amatay dibuhì.

Saiyan?

Halla si Juhura.

15. Ano iyan?
Kamote ito.
Masarap ito pag niluto.
16. Ano iyon?
Hindi ko alam kung ano iyon.
17. Kanino ang lapis na ito?
Sa kuya ko.
Aling kuya mo?
Ang kuya kong si Ottò.
18. Gusto kong mamulot ng mga susong makakain.
Kailan?
Sa Sabado.
19. May patay kagabi.
Sino?
Ang asawa ni Juhura.

-
15. What is that?
It's a sweet potato.
It's delicious boiled.
16. What's that over there?
I don't know what it is.
17. To whom does this pencil belong?
To my older sibling.
Which sibling?
My older brother Ottò.
18. I want to go to collect edible shells.
When?
On Saturday.
19. Someone died last night.
Who?
The husband of Juhura.

20. Aniyà agbonò!

Ma inggahan?

Ma tabù.

Saiyan?

Si Tambausung maka si Ganì.

21. Kakà, inggài na angahilling radyo ku!

Angayan?

Inday ku, bahà agkaat.

22. Balikin konò bissara nu.

Angayan?

Insà tahati ku.

23. Aniyà sinsilyo nu?

Insà niyà.

24. Binale aku.

Aiyan iya makabale ma kaa?

Bai kami agbola.

20. May nag-aaway!
Nasaan?
Nasa palengke.
Sino-sino sila?
Sina Tambausung at Gani.
21. Kuya, ayaw tumunog ang radyo ko.
Bakit ayaw?
Hindi ko alam. Nasira na marahil.
22. Puwede bang ilitin mo ang sinabi mo?
Bakit?
Talagang hindi ko naintindihan.
23. Makikibarya nga nito?
Wala akong barya, e.
24. Napapagod ako.
• Bakit ka napapagod?
Naglaro kasi kami ng basketbol, e.
-

20. There's a fight!
Where?
In the market.
Who's fighting?
Tambausung and Gani.
21. Elder brother, my radio doesn't work.
Why doesn't it work?
I don't know, maybe it's broken.
22. Please repeat what you said.
Why?
I didn't understand it.
23. Do you have any small change?
No, I don't.
24. I'm tired.
What has made you tired?
We've been playing basketball.

25. Angayan kaa alammà?

Angassob aku ma si Inà.

Mainggahan inà nu?

Bai na amatay.

Sumilan bai kamatay na?

Bahàu ra inaan, insà lagi hinang
duwampû.

Aiyan bai kamatay na?

Saki.

25. Bakit ka malungkot?
Naalaala ko ang aking ina.
Nasaan ang iyong ina?
Namatay na siya.
Kailan siya namatay?
Kamakailan lang, hindi pa nga kami
nakapagdadala wampung araw, e.
Ano ang kanyang ikinamatay?
Sakit ang ikinamatay niya.

25. Why are you lonesome?
I miss my mother.
Where is your mother?
She died.
When did she die?
Recently, we haven't had the 20th
day wake ceremony yet.
What did she die of?
A sickness.

MANGA TILAWAN

1. Mininggaan kaa?

Min Tabialan.

Mainggaan patannaan nu buwat-itu?

Ilu aku ma Campo Islam.

Ma saiyan?

Ma danakan ku lella.

Aiyan hinang nu ma buwat-inaan?

Ag-eskuwela aku.

Mainggaan pag-eskuwelahan nu?

Ma State University.

Aiyan iya kollò nu?

Mastal.

Aiyan na tahun nu?

Sóng na aku anangbus.

Ma March-u, tinammat na aku.

PAGTATANONG

1. Taga-saan ka?
Taga-Tabialan.
Saan ka nakatira ngayon?
Sa Campo Islam.
Kanino ka tumutuloy?
Sa kapatid kong lalaki.
Ano'ng ginagawa mo sa kasalukuyan?
Nag-aaral ako.
Saan ka nag-aaral?
Sa State University.
Ano'ng kinukuha mo?
Titser.
Ano'ng year mo na?
Matatapos na ako.
Gagradweyt na ako sa Marso.
-

QUESTIONS

1. Where are you from?
From Tabialan.
Where are you living now?
I'm at Campo Islam.
With whom?
With my brother.
What are you doing at present?
I'm going to school.
Where do you go to school?
At State University.
What course are you taking?
Teacher.
Which year are you in?
I've almost finished.
I'll graduate in March.

2. Bai kaam mininggahan?

Bai kami angandà ma bapà kami,
alimmun iya.

3. Kaa sau!

Ahò, aku na saitu.
Pasakat kaa. Anengkô kaa.

Ahò.

Aniyà bahà gawi nu-u?
Insà niyà da isab, paitu sidja aku
patibaw ma kaam.

4. Sumilan katakka nu?

Diilaw ra.
Mininggahan kaa inaan?
Min Bukidnon.

Aiyan pameyaan nu paitu?
Kappal paleyang.
Saiyan sehè nu?
Insà niyà, aku ra dangan-dangan ku.

2. Saan kayo nanggaling?
Dumalaw kami sa aming amain may sakit.
 3. Aba, ikaw pala!
Oo. Ako nga.
Panhik ka. Maupo ka.
Oo, sige.
Ano ang sadya mo?
Wala naman. Dumadalaw lang ako.
 4. Kailan ka dumating?
Kahapon lang ako dumating.
Saan ka galing?
Sa Bukidnon.
Ano'ng sinakyan mo?
Eroplano.
May mga kasama ka ba?
Wala. Nag-iisa ako.
-

2. Where have you been?
We've been to see our uncle, he's not well.
3. So it's you!
Yes, it's me.
Come up. Sit down.
Okay.
You probably have an errand?
No, I just came to visit you.
4. When did you arrive?
Just yesterday.
Where did you come from?
From Bukidnon.
How did you come?
By aeroplane.
Who was your companion?
No-one, I was alone.

TILAWAN PASAL KAHALAN AA

1. Allum lagì mmà nu?

Ahò, sumaguwà inà ku bai na amatay.

Aiyan bai kamatay na?

Patay saki.

2. Pilangan kaam agdanakan?

Walù kami, mpat denda, mpat lella.

Kaa iya siyaka?

Dumàin, kasiyalihan aku.

3. Pila na umul nu?

Watong walù na.

Aniyà na handa nu?

Ahò, aniyà na.

PAG-ALAM SA KALAGAYAN NG ISANG TAO

1. Buhay pa ba ang iyong ama?
Oo, pero patay na ang aking ina.
Ano ang kanyang ikinamatay?
Sakit ang ikinamatay niya.
 2. Ilan kayong magkakapatiid?
Walo kaming magkakapatiid, apat na lalaki, apat na babae.
Ikaw ba ang panganay?
Ako ang pinakabunso.
 3. Ilang taon ka na?
Labing walong taon na ako.
May asawa ka na ba?
Oo, may asawa na ako.
-

QUESTIONS ABOUT A PERSON'S SITUATION

1. Is your father still living?
Yes, but my mother is dead.
What did she die of?
She died of a sickness.
2. How many brothers and sisters do you have?
There are eight of us, four girls and four boys.
Are you the eldest?
No, I'm the youngest.
3. How old are you?
I'm eighteen.
Are you married?
Yes, I am.

4. Aniyà na handa/halla nu?

Insà niyà pa.

Subul/budjang lagì aku.

5. Aniyà na anak nu?

Ahò aniyà na, lima hekà na.

Pila lella?

Duwa, maka tullu denda.

MA PANANAMBAL

1. Anengkô kaa.

Ahò.

Aiyan iya talassa nu?

Inggài aháp parasahan ku, Doktor.

Na, daa kaa asusa, tambalan ta kaa.

4. May asawa ka na ba?
Wala pa.
Binata/dalaga pa ako.
5. May mga anak ka na ba?
Oo, lima na ang anak ko.
Ilan ang iyong anak na lalaki?
Dalawa ang aking anak na lalaki at
tatlo naman ang babae.

PAKIKIPAG-USAP SA MANGGAGAMOT

1. Maupo ka.
Oo.
Ano ang iyong nararamdaman?
Hindi mabuti ang aking pakiramdam,
Doktor.
Huwag kang mag-alala, gagamutin ka
namin.
-

4. Do you have a wife/husband?
Not yet, I'm still single
(man/woman)
5. Do you have any children?
Yes, I have five.
How many boys?
Two, and three girls.

AT THE DOCTOR'S

1. Sit down.
Okay.
How do you feel?
I don't feel well, doctor.
Don't worry, we'll treat you.

2. Apiddì kók ku.

Abayà aku angutà.

Auling isab mata ku.

Maraì mata nu agkaat, subay kaa
agsamin mata.

3. Apasù baran ku.

Bang komohap nihaggut aku.

Á, maraì saki tandog kaa.

Aiyan iya tambal na?

Tugsuk ta kaa.

Itu isab tambal niinum allaw-allaw.

Saingga panginum ku ma tambal-u?

Sa kahabà mahinaat bang kaa aubus
anginum.

Sa kahabà komohap bang kaa aubus
amangan.

2. Masakit ang aking ulo.
Para bang masusuka ako.
Nahihihilo ako.
Tila may sira ang mata mo, kailangan
mong magsalamin.
3. Nilalagnat ako.
Kung hapon kinakaligkig naman ako.
Naku, baka mayroon kang malarya.
Ano'ng gamot doon?
Tuturukan kita.
Heto ang gamot na iinumin mo
araw-araw.
Kailan ko ito iinumin?
Tuwing umaga, pagkatapos uminom.
Tuwing hapon, pagkatapos kumain.

-
2. I have a headache.
I feel like vomiting.
I'm dizzy.
Your eyes are probably damaged,
you'll have to wear eye-glasses.
3. I have fever.
In the afternoons I have chills.
Oh, you probably have malaria.
What's the medicine for that?
I'll give you an injection.
Here's medicine to be taken every
day.
How shall I take the medicine?
Every morning after breakfast.
Every afternoon after eating.

PASAL BAHASA

1. Uwi, atàu hati kaa amissara Bangingì!

Makahati isab, sumaguwà inggài aku
makabissara ahekà.

Makabissara aku dikì-dikì ra.

Na, aháp na sa elè!

2. Aiyan ma bahasa bi tulog bang ma

Pilipino?

Atuli.

Á, agsukul.

3. Tahati nu iya bissara ku?

Insà, balikin konò.

Na, subay sainggahan?

Bang kaa amissara, palallay-lallayun
mbohò tahati ku.

TUNGKOL SA PAGSASALITA

1. Uy, marunong ka palang mag-Bangingì!
Nakakaintindi ako pero hindi ako
marunong magsalita.
Nakapagsasalita ako pero kaundi
lang.
E, mabuti na rin 'yon.
 2. Paano mo sasabihin ang tulog sa inyong
wika?
Atuli.
Salamat.
 3. Naintindihan mo ba ang sinabi ko?
Hindi, pakiulit nga.
Ano nga ba 'yon?
Kapag nagsasalita ka, kailangang
marahan lang upang maintindihan ko.
-

ABOUT LANGUAGE

1. Oh, you know how to speak Bangingi!
I can understand, but I can't speak
much.
I can speak just a little.
Oh, that's good.
2. How do you say the Pilipino word tulog
in your language?
Atuli (sleep).
Thank you.
3. Do you understand what I'm saying?
No, please say it again.
How should it be?
You should speak slowly so that I can
understand.

4. Atàu hati kaa mag-inglis!

Ahò, sumaguwà inggài abontol.

5. Ag-anad lagì aku bahasa Pilipino.

Uwi, aháp na sau!

BANG KITA AGPABOWA SULAT

1. Kakà, paindamin aku bolpen nu daídai.

Ahò, kolloun na, paháp-hapun pàin.

Pamagay nu?

Panulatan ku, pabowa ku ma si Inà.

Angayan, angassob na kaa ma si Inà?

Ahò, agtangis sidja aku bang sangom.

Aniyà lagì kagunahan nu saddí?

Ahò, katas maka sobre.

4. Marunong ka palang mag-Ingles!
Oo, marunong, pero hindi tuwid.
5. Nag-aaral pa ako ng Pilipino.
A, mabuti iyan.

PAGLIHAM

1. Kuya, puwede bang hiramin ang iyong pawnteyn pen sandali?
Kunin mo na pero iingatan mo.
Saan mo gagamitin?
Magpapadala ako ng liham kay inay.
Bakit? Sabik ka na ba sa pag-uwi?
Oo. Lagi nga akong umiiyak kung gabi.
Ano pa ang kailangan mo?
Kailangan ko rin ng papel at sobre.
-

4. So you know how to speak English.
Yes, but it isn't correct.
5. I'm still learning Pilipino.
Oh, that's good.

WRITING LETTERS

1. Elder brother, may I borrow your pen for a moment?
Yes, you may get it, but take care of it.
What will you use it for?
I'll write a letter to send to Mother.
Why, are you homesick for Mother?
Yes, I cry every night.
Is there anything else you need?
Yes, paper and stamps.

2. Na, aubus na kaa anulat?

Ahò.

Na, bowahun na pê sulat nu ni
pagpabowahan sulat.

Ahò.

3. Bai na tapabowa nu?

Bai na.

Na, daa na kaa anangis sangom-u,
pahapun na tuli nu.

Ahò Kakà.

BANG KITA MAHADDON

1. Angayan kaa alammà ilu?

Mahaddon na aku maka atohò na
kollong ku.

Na, amangan na kita.

Ahò.

2. Tapos na ba?
Tapos na.
Dalhin mo ang sulat sa pos opis.
Oo.

3. Naihulog mo na ba?
Oo.
Huwag ka nang iiyak. Matulog kang mabuti.
Oo, Kuya.

PAGNAGUGUTOM

1. Ano'ng nangyayari sa iyo?
Nagugutom ako. Nauuhaw din ako.
Kumain tayo.
Oo.

2. Have you finished the letter?
Yes.
Take your letter to the post office.
Okay.

3. Did you mail it?
Yes.
Well, don't cry tonight, sleep well.
Okay, elder brother.

BEING HUNGRY

1. What's wrong with you?
I'm hungry and thirsty.
Well, let's eat.
Okay.

Amangan kaa, daa kaa aiyà.

Ahò, daa kaa asusa.

Uwi, aháp nanam na itu, ô, alara-lara.

Ahò, bannal kaa, aháp tood nanam na.

Anamba kaa ba.

É, inggài na aku.

Angayan?

Asso na aku. Anginum sidja aku bohè.

Ahò, anginum kaa.

Tinambahán lagì?

Inggài na, sarang na itu.

Aubus na kaa?

Ahò.

Na, bang sê, anengge na kita.

Ahò.

Sige, kumain ka at huwag kang mahihiya.

Oo, huwag mo akong alalahanin.

Naku, masarap ito. Maanghang nang kaunti.

Totoo. Talagang masarap iyan.

Kuha ka.

Naku, ayoko na.

Bakit?

Busog na ako. Bigyan mo muna aku tubig inumin.

Oo, uminom ka.

Uminom ka pa.

Tama na, salamat.

Tapos ka na ba?

Oo.

Sige, tumayo na tayo kung tapos ka na.

Oo, salamat.

Eat up, don't be shy.

Okay, don't worry.

Wow, this is delicious, it's a wee bit hot.

Yes, you're right, it's really delicious.

Have some more.

No thanks.

Why not?

I'm full. I'll just drink some water.

Yes, you drink.

Would you like some more?

No thanks, that's enough.

Have you finished?

Yes.

In that case, let's get up.

Okay.

PASAL PAGBILLI

1. Ô, aniyà amilli.

Aiyan billi nu?

Aniyà diyandi pinabillihan mintu?

Ahò, angandà na kaa.

Pila metro billi nu?

Manga watong metro.

Pilasin dametro?

Siyam pilak.

Uwi, ahunit paháp!

Ahò, sumaguwà aháp kakanà na.

Kulang-kulangin ba isab halgà na.

Pilasin kabayaan nu?

Manga walù karambilà sidja.

Ahò, makajari na.

PAMIMILI

1. Aba, may namimili pala.
Ano ang bibilhin mo?
Mayroon ba kayong telang diyandi?
Oo, tingnan mo.
Ilang metro ba ang bibilhin mo?
Manga sampung metro.
Magkano nga pala ang isang metro?
Nuwебe peso ang isang metro.
Naku, ang mahal naman.
Oo, pero mahusay na klaseng tela naman!
Pakibawasan mo naman ang presyo.
Magkano ba ang kaya mo?
Otso-singkuwenta na lang.
O, sige na nga.
-

ABOUT BUYING

1. Oh, there's a customer.
What will you buy?
Do you sell cotton cloth?
Yes, have a look at it.
How many meters will you buy?
About ten meters.
How much per meter?
Nine pesos.
Wow, that's expensive!
Yes, but it's good cloth.
Please discount the price.
How much are you willing to pay?
Just eight-fifty.
Okay, you may have it.

2. Mam, amilli kaa tepò?

Ahò, bang aháp lahi na.

Saiyan iya anganyam?

Aku, Mam, iya bai anganyam.

Pilasin?

Dahatus maka duwampû maka lima.

Bowahun paitu, billi ku.

Ahò Mam.

Ó, itu na bayad na.

Ahò Mam.

2. Ale, bili na ho kayo ng banig?
Aba, oo, kung iya'y magaling na klase.
Sino'ng gumawa niyan?
Ako lang ho.
Magkano naman iyan?
Siyento bente i singko piso ho.
Ilapit mo rito't bibilhin ko.
Opo.
Heto ang bayad.
Opo.
-

2. Ma'am, do you want to buy a mat?
Yes, it it's nice.
Who wove it?
I wove it myself, Ma'am.
How much is it?

One hundred and twenty five pesos.
Bring it here, I'll buy it.
Yes, Ma'am.
Here's the money for it.
Okay, Ma'am.

PASAL PAGTULAK NI LAHAT SADDÍ

1. Na, patulak na aku, tamban na kaam.

Ahò.

2. Sir, aku na iya amowa maleta nu.

Daa na, aku na.

Aniyà da saddí amowa ma iya.

3. Na, bowahun na, paháp-hapun pàin.

Pilasin pamayad ku ma kaa?

Nnom pilak sidja.

Uwi, ahunit paháp!

Duwa pilak na sidja ba.

Ahò, makajari na Sir.

PAGLALAKBAY

1. Aalis na ako. Diyan ka na.
Adios.
 2. Ako na po ang magdadala ng inyong
maleta.
Huwag na.
Mayroon nang nag-aasikaso noon, e.
 3. O, sige. Puwede mo nang dalhin.
Iingatan mo lamang, ha!
Magkano naman ang iuupa ko sa iyo?
Anim na piso lang po.
Aba, mahal namang masyado!
Dos piso na lang.
Hala, sige po.
-

ABOUT TRAVELLING TO A PLACE

1. Now, I'm leaving, you stay here.
Okay.
2. Sir, let me bring your suitcase.
Never mind, I'll be the one.
There's someone else who will bring
it.
3. Okay, bring it now, take care of it.
How much shall I pay you?
Only six pesos.
Oh, that's too much!
Two pesos only.
Okay, that's alright, Sir.

4. Sir, painggahan kaa?

Ni Basilan aku.

Aiyan pameyaan ta pê ni Basilan?

Á, lansa Sir.

Súng, turan ta kaa pê.

Agsukul.

5. Pila jam teggol ta ma lán?

Manga duwan jam, Sir.

Na, amilli kita lutù ta.

Ahò, aháp sa elè.

Pilasin sukay ma lansa?

Watong pilak.

6. Uwi, atakka na kaam!

Ahò, bahàu kami atakka.

Mainggahan manga duwaan bi?

Elè lagì ma jambatan.

4. Pasaan po kayo?
Pa Basilan.
E, ano nga pala ang sasakyang ko
patungong Basilan?
A, sa lantsa nga po pala.
Halika, sasamahan kita papunta roon.
Salamat.
5. Ilang oras ang biyahe?
Siguro po dalawang oras.
Naku, bumili muna tayo ng mababaon.
Mabuti pa nga.
Magkano ang pasahe sa lantsa?
Sampung piso.
6. Dumating na po pala kayo.
Oo. Kadarating lang namin.
Nasaan po ang mga dala-dalahan ninyo?
Nasa pantalan pa.

-
4. Sir, where are you going?
I'm going to Basilan.
What do I take to go to Basilan?
Oh, a launch, Sir,
Come along, I'll take you there.
Thank you.
5. How many hours will we be on the way?
About two hours, Sir.
Well, let's buy provisions for the
trip.
Yes, that's good.
What is the fare on the launch?
Ten pesos.
6. Oh, you've arrived!
Yes, we just arrived.
Where is your baggage?
It is still at the wharf.

7. Na, itu na jíp pameyaan bi, pasakat na kaam.

Aku na iya anganduwà duwaan bi.

Ahò.

Ma inggahan kaam paruwài?

Mê ma bihing masjid.

8. Ó, ilu na masjid, mau na kaam paruwài.

Ahò, paruwài na kami.

Pilasin sukay?

Dakayù pilak.

Agsukul.

9. Tò, mainggahan palabayan tudju ni lumà si Hadjì Omar?

Ó, inaan na, ó.

Alantà lagì?

Dumàin da, asekot da.

Bang kaa makaandà lumà batu min
bibang nu, iya na-u lumà na.

Agsukul.

7. Ito na ang dyip sasakyan ninyo, sakay na.

Ako na ang magkakarga ng inyong mga dala-dalahan.

Sige.

Saan ang baba ninyo?

Sa tabi ng maske.

8. Iyon ang maske, doon kayo bumaba.

Bababa na kami.

Magkano ang pasahe?

Piso.

Sige, salamat.

9. Nonoy, saan ang daan patungo sa bahay ni Hadji Omar?

A, doon.

Malayo pa dito?

Hindi na. Malapit na lang.

Pagkumaliwa ka, may makikita kang kongkretong bahay at iyon na.

Salamat.

7. This is the jeep you take, you get on.
I'll load your cargo.

Okay.

Where will you get off?

Near the mosque.

8. Oh, that's the mosque, you get off there.

Okay, we'll get off now.

How much is the fare?

One peso.

Thank you.

9. Son, where is the path to Hadji Omar's house?

Oh, over there.

Is it far?

No, it's near.

When you see the cement house on your left, that's his house.

Thank you.

PASAL LAHAT

1. Aháp lahat allaw-u, insà angulan.

Ahò, aháp tood lahat allaw-u.

2. Apasù paháp allaw-u!

Na, waktu pangallaw na.

3. Uwi, ahaggut lahat!

Ahò, ahaggut tood bang sangom.

4. Alandos tood baliyu.

Ahò. Angayan bahà alandos baliyu?

Maraì aniyà bahà badju.

TUNGKOL SA KALAGAYAN NG PANAHON

1. Maganda ang panahon ngayon, hindi umuulan.
Oo, talagang maganda ang panahon ngayon.
 2. Talagang maalinsangan ngayon!
Paano, tag-init na.
 3. Ang ginaw.
Oo. Maginaw lalo na kung gabi.
 4. Napakalakas ng hangin.
Oo, nga. Bakit kaya napakalakas ng hangin?
May bagyo siguro.
-

ABOUT THE WEATHER

1. It's a nice day today, it hasn't rained.
Yes, the weather is really nice today.
2. It's really hot today!
Well, it's summer now.
3. My, it's cold!
Yes, it's really cold at night.
4. The wind is really strong.
Yes. Why is it so strong?
There's probably a typhoon.

5. Angayan apisak lán?

Asal apisak bang angulan.

Alandos ulan diilaw.

Ahò, ilatapan lagì.

6. Iya kabatì ma aku dibuhì, loggon.

Ahò, akosog tood.

BANG KITA ANGAMÙ TABANG

1. Mainggahan aku makabilli buwas?

Ma tinda si Babù Maimuna.

2. Mainggahan pagpahapan relos mintu?

Ma Samboangan.

Mainggahan tongod na ma Samboangan?

Mareyò tindahan si Hadjì Munap.

3. Mainggahan pag-inuman aháp mintu?

Mê ma mundaan paghali-halihan manga
aa.

5. Bakit napakaputik ng daan?
Natural lang iyan kung tag-ulang.
Napakalakas ng ulan kahapon.
Oo nga, halos magbaha.
6. Naku, nagising ako sa kulog kagabi.
Oo nga. Talagang napakalakas noon.

PAG-UUSISA

1. Saan ako puwedeng bumili ng bigas?
Sa tindahan ni Tiya Maimuna.
 2. Saan dito may pagawaan ng relo?
Sa Zamboanga.
Saan sa Zamboanga?
Sa silong ng tindahan ni Hadji Munap.
 3. Saan may masarap na kape dito?
Sa harapan ng parke.
-

5. Why is the road so muddy?
That's natural when it rains.
It rained hard yesterday.
Yes, it even flooded.
6. The thunder woke me up last night.
Yes, it was really loud.

ASKING FOR HELP

1. Where can I buy rice?
At Aunt Maimuna's store.
2. Where is there a watch repair place?
In Zamboanga.
Whereabouts in Zamboanga?
Below Hadji Munap's store.
3. Where is there a good cafe?
In front of the park.

PASAL WAKTU

1. Lisag pila anagnà sambahayang subu?

Lisag lima lapit nillaw.

Lisag pila anagnà sambahayang luhul?

Lisag watong duwa maka watong lima,
ugtu allaw.

Lisag pila anagnà sambahayang asar?

Lisag tullu komohap.

Lisag pila anagnà sambahayang magrib?

Lisag nnom magrib.

Lisag pila anagnà sambahayang isa?

Lisag pitù sangom.

PAGTATANONG NG ORAS

1. Anong oras magsisimula ang panalangin sa madaling araw?

Alas singko ng madaling araw.

- Anong oras magsisimula ang panalangin sa tanghali?

Alas dose-kinse ng tanghali.

- Anong oras magsisimula ang panalangin sa hapon?

Alas tres ng hapon.

- Anong oras magsisimula ang panalangin sa takipsilim?

Alas sais kapag lumulubog na ang araw.

- Anong oras magsisimula ang panalangin sa gabi?

Alas siyete ng gabi.

WHAT TIME IS IT?

1. What time does the dawn prayer start?

5 o'clock at dawn.

- What time does the noon prayer start?

12.15 noon.

- What time does the mid-afternoon prayer start?

3 o'clock in the afternoon.

- What time does the sunset prayer start?

6 o'clock at sunset.

- What time does the evening prayer start?

7 o'clock in the evening.

2. Alló Dayang, atarasaw na kita!

Ahò, subay kita agdaìdaì pê.

Lisag pila na?

Lisag lima maka tongà na.

Na, súng na kita, subay kita inggài
ateggol ma lán.

Ahò.

2. Naku, huli na tayo!
Oo nga, kailangang magmadali tayo.
Anong oras na?
Alas singko i medya na.
Tayo na. Hindi tayo dapat gabihin sa
daan.
Sige.
-

2. Good gracious, Dear, we're late!
Yes, we'll have to hurry there.
What time is it?
Five-thirty.
Let's go, we mustn't be long on the
way.
Okay.